BYGGNADSINVENTERING TORSBY CENTRUM

Torsby centrum och Kollsberg

Torsby kommun, Värmlands län

Värmlands Museums rapport 2024:18

Framsidans foto: Jenny Brantestad

Om inget annat uppges är bilderna tagna av Jenny Brantestad och Monica Björklund, Värmlands Museum

---

VÄRMLANDS MUSEUM
Uppdragsverksamheten
Box 335
651 08 Karlstad
Tel: 054 - 701 19 00
E-post: museet@varmlandsmuseum.se
www.varmlandsmuseum.se

© 2024 Värmlands Museum

Innehållsförteckning

BYGGNADSINVENTERING TORSBY CENTRUM 1
Innehållsförteckning 3
Inledning 4
Karta 4
KULTURHISTORISKT SÄRSKILT VÄRDEFULLA BYGGNADER 5
UTPEKADE BYGGNADER MED VISST KULTURHISTORISKT VÄRDE 34
TILLÄGG SÄRSKILT VÄRDEFULLA BYGGNADER 42
TILLÄGG BYGGNADER MED VISST KULTURHISTORISKT VÄRDE 45
RIKTLINJER 46
BYGGNADSVÅRD 47
Källor 47

Inledning

Värmlands Museum har under våren och sommaren 2024 på uppdrag av Torsby kommun inventerat delar av centrala Torsby och Kollsberg. Kartan visar avgränsningen för inventeringen. Några fastigheter har tillkommit under fältarbetets gång. Det handlar om fastigheter som angränsar till det inventerade området och som vi har noterat vid fältarbetet. Det är sex fastigheter som har lagts till och dessa är: Ragvaldsgården 3, Ragvaldsgården 4, Solliden 4, Tingsbacka 3, Tingsbacka 10 och Skepparen 4. De ligger sist i listan över utpekade byggnader under rubriken Tillägg.

Inventeringen i fält gjordes under juni 2024 av byggnadsantikvarierna Jenny Brantestad och Monica Björklund. Därefter har materialet sammanställts i form av denna rapport. De inventerade byggnaderna har delats in i två kategorier: särskilt kulturhistoriskt värdefulla byggnader och byggnader med ett visst kulturhistoriskt värde. Särskilt värdefulla byggnader beskrivs med en värdemotivering och karaktärsdrag. För en del av dessa byggnader ges en kort historik utifrån tidigare känt arkivmaterial. Utökad arkivsökning har inte ingått i uppdraget. Kategorin byggnader med visst kulturhistoriskt värde redovisas i form av en byggnadslista med fastighetsbeteckning och ett foto. Även här ges en kort historik för några byggnader utifrån tidigare känt arkivmaterial. Det sista kapitlet i rapporten tar upp PBL och riktlinjer utifrån lagstiftningen samt vid byggnadsvårdande åtgärder. Rapporten syftar dels till att vara ett stöd vid bygglovs-och planeringsfrågor, dels som ett underlag vid förmedling av kulturhistoriska värden vid exempelvis medborgarsamtal.

Karta

Den gula linjen markerar det inventerade området.

KULTURHISTORISKT SÄRSKILT VÄRDEFULLA BYGGNADER

Särskilt värdefulla byggnader PBL 8:13

FASTIGHETSBETECKNING Banken 4

GATUADRESS Järnvägsgatan 2

BYGGNADSÅR 1905, ombyggd 1938

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Byggnaden stod färdig som bankhus 1905. Har blivit ombyggd exteriört på 1930-talet i en för den tiden tidstypisk enkel och avskalad fasad. Byggnaden är placerad på en central plats i Torsby intill torget och berättar om en tid då Torsby tätort etablerades.

Byggnaden är förändrad exteriört från sitt ursprungliga utförande men den har behållit sin volym med tillägg av årsringar. Den står för kontinuitet i bebyggelsen kring torget och det är fortfarande en byggnad som inrymmer bankverksamhet.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnad i två våningar
- Markerad takfot och flackt sadeltak
- Symmetrisk fasad och fönstersättning
- Fönster av trä
- Fönstersättning och -indelning som stämmer överens med 1940-talets arkitektoniska uttryck
- Det runda trapphuset mot innergården
- Stensockel av natursten
- Den ljust gula slätputsade fasaden

FASTIGHETSBETECKNING Banken 9

GATUADRESS JÄRNVÄGSGATAN 2

BYGGNADSÅR 1939

ARKITEKT Erik Gillis Karlgren

VÄRDEMOTIVERING

Funktionalistisk biografbyggnad med kontinuitetsvärde och symbolvärde som Torsbys biograf, vilket den fortfarande används som.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym och form
- Flackt sadeltak
- Ljust putsad fasad
- Fönstersättning och -indelning (trots bytta fönster)
- Entréparti; skärmtak med belysning inunder, stentrappa och smidesräcken
- Neonskylt: STJÄRNAN
- Målning på gavelparti

ÖVRIGT

Byggnadens fönster och entrédörrar är bytta till mer sentida av aluminium.

FASTIGHETSBETECKNING Blå bandet 5

GATUADRESS Nya Torget 8

BYGGNADSÅR 1963

ARKITEKT Gunnar Henriksson, Karlstad

HISTORIK

Uppfördes som förvaltningshus av byggentreprenören Henry Ståhl, Norrköping, Henry Ståhl AB. Blev kommunhus vid kommunsammanslagningen 1974.

VÄRDEMOTIVERING

Tidstypisk modernistisk offentlig byggnad med symbolvärde som Torsbys kommunhus.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens fyrkantiga form i trevåningar och en lägre rektangulär förskjuten del i två våningar
- De två byggnadskropparna som ringar in en takterrass.
- Den lägre delens pulpettak
- Taksarg av kopparplåt
- Fasad i rött tegel över hörnpartier och mittdelar av ljus puts
- Fönsterband som markerad de tre våningarna
- Fönstersättning och -indelning
- Sidoentré, ytterdörr i spårad teak med glasad övre del
- Tidstypisk utformning på fasadbelysning

FASTIGHETSBETECKNING Blå bandet 6

GATUADRESS Biografgatan 7

BYGGNADSÅR 1930-tal

ARKITEKT

HISTORIK

Byggnaden uppfördes för en åkeriverksamhet med garage på bottenvåningen och bostad i den övre våningen.

VÄRDEMOTIVERING

Affärs- och lagerlokal uppförd i tidstypisk funktionalistisk stil med välbevarade detaljer. Bland de första modernistiska byggnaderna i Torsby uppförd under 1930-talet.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym och rektangulära form
- Placering i suterräng
- Putsad slät fasad i ljus kulör
- Flackt takfall klätt med svart plåt
- Originalfönster, två-och treluftsfönster av trä i mörk kulör
- Dörrar av trä med glasad övre del
- Sex garageportar klädda med träpanel i gråblå kulör, i rad längs byggnadens ena sida, varav två med glasad övre del

FASTIGHETSBETECKNING Faktorn 6

GATUADRESS Kärleksstigen 18

BYGGNADSÅR Troligen 1950-tal

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Välbevarad och tidstypisk 1950-tals villa med fina detaljer.

KARAKTÄRSDRAG

- Villa i två våningar i suterräng och garage i bottenplanet
- Ljus fasad av gult tegel
- Sadeltak belagt med rött tegel
- Variation av fönster: enluftsfönster och tvåluftsfönster
- Fönster av trä i vit kulör med fönsterkarm i mörk kulör
- Entréparti med skärmtak och smidesräcken
- Ekdörrar med glasad övre del
- Indragen balkong på baksidan
- Utsmyckning med färgat glas på gavel vid balkong

FASTIGHETSBETECKNING Forsbacken 2

GATUADRESS Sjögatan 1

BYGGNADSÅR 1872-76

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Lägenhet- och affärshus som flyttades till Torsby 1872-76 ifrån Västanå Herrgård. Ett av de första husen i Torsby tätort. Fram till 1920 fanns här apotek, senare Hotell Gästis och frisörsalong.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnad i två våningar med vind
- Timmerstomme
- Sadeltak
- Fasad klädd med stående locklistpanel men våningsavskiljande list
- Klädda knutar
- Vita snickerier av trä
- Korspostfönster med spröjs och tvåluftsfönster med spröjs
- Dekorativa fönster i gavel på vindsvåning
- Figursågade fönsteromfattningar för flera fönster
- Entrépartiets snickeridetaljer

FASTIGHETSBETECKNING Forsbacken 3

GATUADRESS Sjögatan 4

BYGGNADSÅR 1942

ARKITEKT W. Gjerming

HISTORIK

Byggherre var tandläkare Sven Grötting. Byggnaden inrymde tandläkarmottagning i flygeln som vetter mot Sjögatan.

VÄRDEMOTIVERING

Välbevarad och tidstypisk funktionalistisk tvåplansvilla. Tidigare tandläkarmottagning.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens rektangulära former
- Tvåplansvilla
- Vinkelställd del i ett våningsplan
- Ljust, putsad fasad
- Samtliga fönstersättningar och -indelningar
- Fönsterluckor
- Entré med litet skärmtak och dörr av trä med glasad del, smidesräcken
- Terrass med sinuskorrigerad balkong
- Smidesräcken

ÖVRIGT

Fönstren är bytta från ursprungliga två-och treluftsfönster av trä till pivåhängda fönster av aluminium med indelning i två rutor.

FASTIGHETSBETECKNING Forsbacken 9

GATUADRESS Sjögatan 6

BYGGNADSÅR 1944

ARKITEKT

HISTORIK

Villan byggdes som länsskogsvaktarbostad av byggnadsfirman E. Bylock och ritades av byggnadsingenjör Olov Bylock.

VÄRDEMOTIVERING

Välbevarad och tidstypisk funktionalistisk tvåplansvilla.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens rektangulära former
- Tvåplansvilla
- Ljust, putsad fasad
- Samtliga fönstersättningar och -indelningar
- Murad tegelomfattning/portik kring originalpardörrar till uteplats
- Entré med litet skärmtak och smidesräcke
- Terrass med sinuskorrigerad balkong

ÖVRIGT

Fönstren är bytta från ursprungliga två-och treluftsfönster av trä, till fönster med samma utformning av aluminium.

FASTIGHETSBETECKNING Fridhem 3

GATUADRESS Holländergatan 10

BYGGNADSÅR 1800-talets andra hälft

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Välbevarad äldre trävilla med fina detaljer. Visar på stilideal från 1800-talets andra hälft.

KARAKTÄRSDRAG

- Sadeltak klätt med rött tegel
- Frontespis
- Locklistpanel i röd slamfärg
- Listverk med liggande panel i byggnadens nedre del
- Vita snickeridetaljer
- Balkong och veranda som löper utmed ena långsidan samt vid huvudentrén
- Glasad veranda med småspröjsade fönster och räcke av trä
- Fönstersättning och -indelning samt material av trä
- Skorsten i tegel bygd med dekorerande lister
- Gårdshus med röd träpanel och bräddörrar i grön kulör

FASTIGHETSBETECKNING Köpmannen 4

GATUADRESS Tingshusgatan 2A

BYGGNADSÅR 1917, 1979 och 1989

ARKITEKT nya delen Janne Feldt, Karlstad

VÄRDEMOTIVERING

Missionskyrka som har byggts om i senare tid med bevarad volym och avläsbar äldre del.

KARAKTÄRSDRAG

- Äldre slätputsad del från 1917
- Del uppförd på 1970-talet med vit mexitegel
- Sadeltak belagda med plåt
- Fönster av trä med rundad, spröjsindelad övre del
- Entréparti
- Kors av smide vid gavelspets

FASTIGHETSBETECKNING Köpmannen 13

GATUADRESS Norra Torggatan 3

BYGGNADSÅR 1872-1876 (1820 i Kristinefors)

ARKITEKT

HISTORIK

Byggnaden flyttades till torget av Torsby bruk från Kristinefors herrgård 1872-1876

VÄRDEMOTIVERING

En av Torsby tätorts första byggnader placerad centralt vid Gamla Torget. Trots att tillbyggnader och ombyggnader har förändrat byggnaden har den ett samhällshistoriskt värde som berättar om Torsby tätorts tillkomst och ger inramning åt en gammal marknads-och handelsplats.

KARAKTÄRSDRAG

- Affärs-och bostadshus i två-och en halv våning
- Sadeltak med röda takpannor
- Fasad klädd med stående pärlspont
- Panelavdelande lister
- Vita snickeridetaljer så som fönsterfoder
- Dekorerande takfötter.
- Fönster av trä
- Inglasat parti på fasad mot norr
- Snickarglädje på vindskivor
- Figursågade fönsteromfattningar på ena gavelröstet

FASTIGHETSBETECKNING Köpmannen 14

GATUADRESS Norra Torggatan 1

BYGGNADSÅR 1872-1876

ARKITEKT

HISTORIK

Byggnaden flyttades till torget av Torsby bruk och var tidigare mangårdsbyggnad på gården Där Sör i Västanvik.

VÄRDEMOTIVERING

En av Torsby tätorts första byggnader placerad centralt vid Gamla Torget. Trots att tillbyggnader och ombyggnader har förändrat byggnaden har byggnaden ett samhällshistoriskt värde som berättar om Torsbys tillkomst och ger inramning åt en gammal marknads-och handelsplats.

KARAKTÄRSDRAG

- Affärs-och bostadshus i två-och en halv våning
- Sadeltak med röda takpannor
- Timmerstomme
- Stående locklistpanel
- Vita snickerier och knutlådor
- Fönstersättning och -indelning samt material av trä
- Figursågade fönsteromfattningar samt dekorerande takfötter
- Originalfönster på byggnadens gavelrösten

FASTIGHETSBETECKNING Köpmannen 15

GATUADRESS Östmarksvägen 6

BYGGNADSÅR Troligen 1940–50-tal

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Flerbostadshus byggt i tidstypisk 40-talsutförande med välbevarade detaljer.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym
- Slätputsad fasad
- Sadeltak med röda takpannor
- Garageportar av trä med yta av smal panel, på ena gavelsidan
- Delvis originalfönster, tvåluftsfönster av trä
- Fönstersättning och -indelning
- Balkongfronter av sinuskorrigerad plåt
- Entré med skärmtak

ÖVRIGT

Fönstren är delvis bytta till aluminiumfönster men anpassade i utformningen.

FASTIGHETSBETECKNING Ladugårdsgärdet 2

GATUADRESS Prostgårdsvägen 9

BYGGNADSÅR Omkring 1920

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Välbevarad villa från 1920 (?)-talets början som har renoverats på ett varsamt sätt med omsorg av originaldetaljer.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym
- Sadeltak
- Det röda takteglet
- Lockpanel
- Originalfönster
- Fönstersättning och -indelning samt material av trä
- Entrépartier
- Murad skorsten

FASTIGHETSBETECKNING Ladugårdsgärdet 3

GATUADRESS Prostgårdsvägen 11

BYGGNADSÅR Omkring 1910

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Välbevarad villa från 1910 (?)- talet med en del detaljer bytta och tillägg av senare årsringar utfört på ett varsamt sätt. Fortfarande tydligt avläsbar som en äldre villa från tidigt 1900-tal.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym
- Asymmetrisk villa
- Pyramidtak med rött tegel
- Fasad med stående locklistpanel
- Fönstersättning och -indelning: småspröjsade rutor
- Små takkupor
- Huggen stensockel

ÖVRIGT

Entrédelen är något yngre än villan, troligen från 1940–50-talet med smidesräcke och litet skärmtak. Ytterdörrar av trä ser ut att vara från 1960–70-talet.

FASTIGHETSBETECKNING Ladugårdsgärdet 15

GATUADRESS Altarvägen 14

BYGGNADSÅR Troligen 1940-50-tal

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Tidstypisk och välbevarad 1 ½-plansvilla från 1940-talet (?).

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym
- Slätputsad fasad
- Sadeltak med takpannor
- Murad skorsten
- Tvåluftsfönster av trä
- Entréparti med trappa av betong, smidesräcke och enkelt skärmtak
- Ytterdörr av trä med glasad del
- Garageportar med glasad övre del och karosseripanel

FASTIGHETSBETECKNING Ladugårdsgärdet 21

GATUADRESS Kärleksstigen 2B

BYGGNADSÅR 1886-87

ARKITEKT

HISTORIK

Prostgårdsladugården uppfördes som ladugård till Prostgården 1886-87, 1969 invigdes den som mötes-, fest- och konsertlokal.

VÄRDEMOTIVERING

Ladugårdsbyggnadens historiska koppling till prästgården ger förståelse för områdets tidigare obebyggda marker kopplade till prästgården. Byggnaden har ett miljöskapande värde inom området liksom ett kontinuitetsvärde utifrån sin historia. Två magasinsbyggnader angränsar ladugårdsbyggnaden och ingår i bebyggelsemiljön kring ladugården.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym
- Stomme av tegel och timmer
- Sadeltak belagt med tegel
- Vitputsad/slammad nedre del
- Övre del med delvis synlig timring
- Gavelrösten klädda med stående lockpanel
- Fönster av trä med rundad översida och småspröjsade rutor
- Stensockel av natursten

FASTIGHETSBETECKNING Nyckelhålet 7

GATUADRESS Holländergatan 34

BYGGNADSÅR Troligen 1950-60-tal

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Välbevarad villa från 1950-talet med lekfulla detaljer.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym
- Röd tegelfasad
- Burspråk och takkupa i vit puts
- Ytterdörr av trä med glasad del samt sidoljus
- Balkongräcke i smide
- Fönster av trä i burspråk
- Fönstersättning och -indelning

FASTIGHETSBETECKNING Torsby 4:19 Kollsbergs hembygdsgård

GATUADRESS Levgrensvägen 36

BYGGNADSÅR Hembygdsföreningen bildades 1923

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Hembygdsgården Kollsberg samlar byggnader från bygderna runt Torsby och visar exempel på olika typer av gårdsbebyggelse. Det ger en bild av tiden då de byggdes och om människorna som bodde där. En slags tidskapsel där även just insamling av byggnader berättar om ett fenomen som hade sin början kring 1800-talets slut och 1900-talets början, då bland annat Skansen öppnade. Runtom i landet bildades hembygdsföreningar. Fryksände hembygdsförening bildades 1923. Hembygdsgården förlades målmedvetet vid Frykens ände på mark som ägts av kyrkan.

KARAKTÄRSDRAG

- Exempel på byggnader och verksamheter från bygderna runt Torsby
- Exempel från olika tidsepoker
- Välbevarade gårdar exteriör och interiört
- Naturskönt läge med lummig karaktär och vyer mot sjön Fryken

FASTIGHETSBETECKNING Torsby 4:20

GATUADRESS Fridhemsvägen 20

BYGGNADSÅR 1820-talets början

ARKITEKT

HISTORIK

1825 Flyttade kyrkoherde C. J. Althar in i prostgården,

VÄRDEMOTIVERING

En av de äldre byggnaderna inom området som ger ledtrådar tillbaka i tiden, innan villabebyggelsen kom till. En byggnad med miljöskapande värde liksom ett samhällshistoriskt värde.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnaden i två våningsplan med vind
- Stående locklistpanel
- Symmetrisk fasad
- Sadeltak med rött tegel
- Murade skorstenar
- Fönstrens placering-och indelning: äldre tvåluftsfönster med spröjs och material av trä
- Entréparti med kolonner som bär upp balkongen
- Pardörr

FASTIGHETSBETECKNING Rättaren 18

GATUADRESS Holländergatan 45

BYGGNADSÅR Troligen 1960–70-tal

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Byggnaden har klara karaktärsdrag som kännetecknar de dalaromantiska byggnadsverk som uppfördes under modernismen i framför allt Dalarna 1930–1970.

KARAKTÄRSDRAG

- Lågmäld, långsmal byggnadsvolym
- Knuttimrad, mörktjärad stomme
- Sadeltak
- Små blyspröjsade fönster med fönsterluckor i grön kulör
- Konformad skorsten
- Entréparti med dekorativa snickerier i grön kulör
- Ytterdörr av trä med rombmönster, kulör i vitt och grönt

FASTIGHETSBETECKNING Rättaren 19

GATUADRESS Holländergatan 47

BYGGNADSÅR omkring 1950-60-tal

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Tidstypisk och välbevarad villa från 1950-talet.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym
- Sadeltak belagt med takpannor
- Fasadens röda tegel
- Fönstrens placering och indelning; variation av enlufts-och tvåluftsfönster
- Entréparti med litet skärmtak, smidesräcke och dörr i ek med glasad övre del samt karosseripanel
- Garageportar i källarplanet
- Balkong med smidesdetaljer

FASTIGHETSBETECKNING Skepparen 2

GATUADRESS Skepparegatan 2

BYGGNADSÅR 1978

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Frikyrkobyggnad uppförd i tidstypisk stil för 1970-talets arkitekturideal.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym med en tydlig del för samlingssal
- Byggnadens nedre del liksom lägre byggnadskropp i vit mexitegel
- Gavelrösten klädda med ljusblå lockpanel
- Detalj i gavelröstet med fönsteröppning upp till nocken
- Fönstrens placering och indelning
- Lådliknande byggnadsdelar med platta tak och taksarg
- Skylt vid entré: PINGSTKYRKAN
- Kors av smide vid gavelspets

FASTIGHETSBETECKNING Smeden 9

GATUADRESS Västanviksvägen 3

BYGGNADSÅR 1947

ARKITEKT

HISTORIK

Uppfördes 1947 av Byggherren Wilhelm Johanneson utifrån ritningar av Byggmästare Erik Karlernäs. Byggfirma Edvard Engström.

VÄRDEMOTIVERING

Välbevarad och tidstypisk funktionalistisk tvåplansvilla.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens rektangulära former
- Tvåplansvilla
- Ljust, putsad fasad
- Samtliga fönstersättningar och -indelningar
- Flera originalfönster av trä
- Detalj med fönstersättning ovan entréparti
- Entré med litet skärmtak och glasad port av ek med färgat glas i övre del
- Stenomfattning av slipad natursten kring entréport
- Balkong med sinuskorrigerad front

FASTIGHETSBETECKNING Solliden 1

GATUADRESS Kyrkogatan 14

BYGGNADSÅR Troligen 1990-tal

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Tidstypiskt och representativ postmodernistisk byggnad uppförd som äldreboende.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym och L-form
- Valmat sadeltak klätt med röda betongpannor
- Fasad i beige tegel med nedre del mot gårdssida i rött tegel
- Burspråk längs med fasaden klädda med ljusblå lockpanel
- Fönstrens placering-och indelning

FASTIGHETSBETECKNING Tingsbacka 9

GATUADRESS Järnvägsgatan 9

BYGGNADSÅR 1895

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Trots att tillbyggnader och ombyggnader har förändrat byggnaden har den ett samhällshistoriskt värde som en byggnad med en viktig samhällsbärande funktion utifrån tingshus. Numera används byggnaden som turistbyrå.

En byggnad för tidigare häkte, troligen uppfört på 1940-talet, angränsar det tidigare tingshuset och är viktig utifrån att det förstärker berättelsen om byggnadernas tidigare funktion.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym, 2 ½ -våningsplan
- Sadeltak med takpannor
- Fönstrens placering och indelning
- Entréparti med tak, kolonner, pardörr av trä och texten: TINGSHUS
- Intilliggande f.d. häkte med slätputsad fasad, ytterdörr med karosseripanel och karakteristiska gallerfönster

ÖVRIGT

Tingshuset var på 1960-talet slätputsat med skiffertak. Om detta var byggnadens ursprungliga utseende är okänt.

FASTIGHETSBETECKNING Trasten 7

GATUADRESS Holländergatan 65

BYGGNADSÅR 1951

ARKITEKT Byggnadsingenjör Anders Gure

HISTORIK

Byggherre är läroverksläraren Bernt Kronberg.
1961 görs ansökan angående om- och tillbyggnad av samma byggherre efter ritningar av G Svartvik

VÄRDEMOTIVERING

Tidstypisk och välbevarad villa med påkostade detaljer för 1950-talets villaarkitektur.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym, kubisk form
- Valmat tak
- Slätputsad fasad i ljus kulör
- Entréparti med två trapplopp och smidesräcke
- Tegelomfattning kring ytterdörr av trä med glasad mittdel
- Sidoentré med litet skärmtak, betongtrappa med smidesräcke och trädörr med glasad mittdel
- Variation i fönstrens utformning, samtliga av trä i brun kulör
- Detalj med ovala fönster går igen på flera ställen

FASTIGHETSBETECKNING Turisten 1

GATUADRESS Kyrkogatan 2

BYGGNADSÅR 1872-1876

ARKITEKT

HISTORIK

Västra delen av byggnaden flyttades till platsen från Kristinefors bruk för att bli hotell. Östra delen av längan nyuppfördes i början av 1900-talet som del i *Turisthotellet.*

VÄRDEMOTIVERING

En av Torsby tätorts första byggnader. Trots att tillbyggnader och ombyggnader har förändrat byggnaden har den ett samhällshistoriskt värde som berättar om Torsbys tillkomst och utveckling.

KARAKTÄRSDRAG

- Asymmetrisk byggnadskropp
- Panelarkitektur med kombination av stående och liggande träpanel
- Sadeltak med falsad bandplåt

FASTIGHETSBETECKNING Turisten 10

GATUADRESS Kyrkogatan 4 A

BYGGNADSÅR 1905

ARKITEKT

HISTORIK

Uppföres av Valfrid Jonsson 1905. Här fanns post-
kontor fram till 1964, varför bygganden i folkmun fortfarande kallas ”*Gamla posthuset*”.

VÄRDEMOTIVERING

Byggnaden från tidigt 1900-tal placerad på en central plats i Torsby intill torget och berättar om en tid då Torsby tätort etablerades. För miljön karaktärsgivande fondbyggnad för Järnvägsgatan.

Byggnaden är förändrad exteriört bland annat genom byte av fönster men har en välbevarad volym.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym
- Frontespis
- Mansardtak belagt med plåt
- Markerad takfot
- Litet torn med småspröjsade fönster kröner husets topp
- Murade skorstenar
- Mindre, rundade takkupor
- Indelning av fasaden med liggande och stående träpanel
- Hyvlad och spontad träpanel
- Horisontellt paneldelande list
- Fönstrens placering och indelning
- Balkong/entrépartiets snickeridetaljer
- Sockel av huggen natursten
- Rundat trapphus mot baksidan
- Gårdshus på baksidan klätt med rödslammad träpanel

UTPEKADE BYGGNADER MED VISST KULTURHISTORISKT VÄRDE

Visst kulturhistoriskt värde PBL 8:17

FASTIGHETSBETECKNING: Arrendatorn 1

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Arrendatorn 6

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Arrendatorn 8

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Banken 1

Visst värde

Uppfördes som första hus utmed Järnvägsgatan av riksdagsmannen Nils Person och byggmästaren Jon Henriksson. Inrymde Henriksdals Café.

FASTIGHETSBETECKNING: Banken 5

Visst värde

År 1887 fick Jan Persson Mölnerud arrendekontrakt för att uppföra en handelslokal. Här har butiksverksamhet bedrivits sedan dess. En engelsk trädgård fanns vid fastigheten förr. Kallades ”Addepina” då handlaren Wilhelm Adde såg denna handel som en hård konkurrent

FASTIGHETSBETECKNING: Banken 7

Visst värde

Banken 7 och Fabrikören 1 byggdes av Henry Ståhl AB, Norrköping, som också byggde nuvarande Kommunhuset. Byggår 1959-1960. Ytong-hus.

FASTIGHETSBETECKNING: Fabrikören 1

Visst värde

Banken 7 och Fabrikören 1 byggdes av Henry Ståhl AB, Norrköping, som också byggde nuvarande Kommunhuset. Byggår 1959-1960. Ytong-hus.

FASTIGHETSBETECKNING: Forsbacken 4

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Draken 4

Visst värde område/fyra flerbostadshus

Sjögatan 11, Altharvägen2, Levgrensvägen 10 och 12
Byggår 1960, 19 lägenheter om 1-4 rum och kök, restaurerat bl.a. 1997.

FASTIGHETSBETECKNING: Fridhem 1

Visst värde

Äldre miljöskapande gårdshus finns inom fastigheten.

FASTIGHETSBETECKNING: Gammelkyrkan 11 och 18

Visst värde, område/tre byggnader

Byggår 1965-1969, renoverat 2007. 24 lägenheter med 1-3 rum och kök.

FASTIGHETSBETECKNING: Köpmannen 3

Visst värde

Var ursprungligen privatbostad och uppfördes sekelskiftet 1900 av provinsialläkaren Ossbahr, senare bostad till trävaruhandlaren August Swärd. Innan låg här bruksmedernas ladugård.

Äldre miljöskapande gårdshus finns inom fastigheten.

FASTIGHETSBETECKNING: Köpmannen 9

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Ladugårdsgärdet 20

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Nyckelhålet 8

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Reparatören 1

Visst värde

Ett miljöskapande gårdshus finns på innegården.

FASTIGHETSBETECKNING: Smeden 1

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Snickaren 4

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Solliden 3

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Solliden 6

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Torsby 4:31

Visst värde

”Kommershörnan” 23 lägenheter 1-3 rum och kök byggår 1958. Restaurerat 1999.

FASTIGHETSBETECKNING: Trasten 3

Visst värde

14 lägenheter 1-3 rum och kök, byggår 1967.

FASTIGHETSBETECKNING: Trasten 10

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Trasten 11

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Trasten 13

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Turisten 5

Visst värde

6 lägenheter 1-3 rum och kök, byggår 1964.

FASTIGHETSBETECKNING: Turisten 8

Visst värde

Byggmästare Edvard Engström.
Ritat av Erik Karlernäs 1950.
1950 ansöker Ellen Eriksson, Svenneby om bygglov.

FASTIGHETSBETECKNING: Turisten 9

Visst värde

Bygglovsökande Br Dahlberg, ritning och beskrivning av Gösta Höglind November1944. Gösta Höglind drev Torsby Snickeri- & Trävaru AB, Torsby.

FASTIGHETSBETECKNING: Turisten 11

Visst värde

I folkmun kallat *”Sjunkande skeppet”.* Bostadsrättsföreningen Turisten bildades 1952, sannolikt uppfördes huset då.

TILLÄGG SÄRSKILT VÄRDEFULLA BYGGNADER

FASTIGHETSBETECKNING Ragvaldsgården 4

GATUADRESS Östmarksvägen 12

BYGGNADSÅR Omkring 1940–50-talet

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Tidstypisk och välbevarad villa med påkostade detaljer för 1940-talets villaarkitektur.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym, kubisk form
- Sadeltak med rött tegel
- Slätputsad fasad i ljus kulör
- Fönstrens placering-och indelning: originalfönster av trä
- Variation av fönster; perspektivfönster och en- och tvåluftsfönster
- Entréparti med murade kolonner av tegel som bär upp en balkong
- Entrédörr av ek med glasad övre del, betongtrappa och smidesräcke
- Balkongfronter av sinuskorrigerad plåt
- Glasad balkongdörr med spröjsade rutor av färgat glas
- Garageportar med karosseripanel och glasad övre del

FASTIGHETSBETECKNING Solliden 4

GATUADRESS Skepparegatan 3A, 3B

BYGGNADSÅR 1949–1950

ARKITEKT LBF arkitektkontor, Karlstad

HISTORIK

Uppfördes av dåvarande Fryksände kommun. 1950–1969 drev Landstinget läkarmottagning. 1969–1992 övertogs och drevs verksamheten av provinsialläkaren Carl-Gösta Gillgren.

VÄRDEMOTIVERING

Välbevarad villa uppförd i representativ byggnadsstil för 1940-talet.

KARAKTÄRSDRAG

- Byggnadens volym i 1 ½-våningsplan
- Fasad med ljus, slät puts
- Sadeltak belagt med röda tegelpannor
- Små takkupor
- Putsad skorsten
- Originalfönster av trä; tvåluftsfönster
- Enkla entréer; dörrar med glasad övre del och karosseripanel
- Balkongfront av sinuskorrugerad plåt

FASTIGHETSBETECKNING Tingsbacka 3

GATUADRESS Ragvaldsgatan 4

BYGGNADSÅR Omkring 1940-tal

ARKITEKT

VÄRDEMOTIVERING

Välbevarad 1940-talsvilla.

KARAKTÄRSDRAG

- Villa i två våningar
- Slätputsad fasad
- Sadeltak
- Murad skorsten
- Originalfönster av trä
- Variation av fönster; perspektivfönster och en- och tvåluftsfönster
- Entrédörr av trä med glasad övre del

TILLÄGG BYGGNADER MED VISST KULTURHISTORISKT VÄRDE

FASTIGHETSBETECKNING: Ragvaldsgården 3

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Skepparen 4

Visst värde

FASTIGHETSBETECKNING: Tingsbacka 10

Visst värde

RIKTLINJER

Riktlinjerna följer det som står i plan- och bygglagen och ska vara ett stöd för kommunens arbete med bygglov och fysisk planering.

SÄRSKILT VÄRDEFULLA BYGGNADER

• Bedöms vara en särskilt värdefull byggnad (PBL 8:13).

• Ändringar ska vara varsamma och det som är värdefullt får inte förvanskas (PBL 8:13 och 8:17).

• Vid bygglov bör varsamhetskravet och förvanskningsförbudet tas med i kontrollplanen (PBL 10:7). Kompletterande underlag får begäras in för att kunna ta beslut. Vid stora ändringar kan en sakkunnig i kulturvärden kopplas till kontrollplanen.

• Attefallsåtgärder är bygglovspliktiga på en- och tvåbostadshus som är särskilt värdefulla. (PBL 9:4d).

Solfångare och solceller är bygglovspliktiga på en särskilt värdefull byggnad om den ligger inom detaljplan (PBL 9 kap 3c). Om det finns en utökad lovplikt i områdesbestämmelser som innefattar byggnaden kan solfångare och solceller kräva bygglov även här.

• Byggnaden ska underhållas så att de kulturhistoriska värdena bevaras (PBL 8:14).

• När en ny detaljplan görs intill byggnaden, utreds om byggnaden ska ges skyddsbestämmelser (PBL 2:6).

BYGGNADER MED VISST KULTURHISTORISK VÄRDE

• Bedöms ha ett visst kulturhistoriskt värde.

• Ändringar ska vara varsamma och ta hänsyn till byggnadens karaktärsdrag (PBL 8:17).

• Vid bygglov bör varsamhetskravet tas med i kontrollplanen (PBL 10:7).

• Byggnaden ska underhållas och underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde (PBL 8:14).

SÄRSKILT VÄRDEFULLA BEBYGGELSEOMRÅDEN

• Bedöms vara ett särskilt värdefullt bebyggelseområde (PBL 8:13).

• Ändringar och ny bebyggelse ska ta hänsyn till de viktiga karaktärsdrag som anges för miljön i kulturmiljöprogrammet (PBL 2:6 och 8:13).

• Vid bygglov bör varsamhetskravet och förvanskningsförbudet tas med i kontrollplanen (PBL 10:7). Kompletterande underlag får begäras in för att kunna ta beslut. Vid stora ändringar kan en sakkunnig i kulturvärden kopplas till kontrollplanen.

• Attefallsåtgärder är bygglovspliktiga inom särskilt värdefulla miljöer (PBL 9:4d).

Solfångare och solceller är bygglovspliktiga inom en särskilt värdefull miljö om den ligger inom detaljplan (PBL 9 kap 3c). Om det finns en utökad lovplikt i områdesbestämmelser som innefattar miljön kan solfångare och solceller kräva bygglov trots att det är utanför detaljplan.

• När en ny detaljplan görs inom miljön, utreds om det som är särskilt värdefullt ska ges skyddsbestämmelser (PBL 2:6)

BYGGNADSVÅRD

Grundprincipen för byggnadsvård och varsam renovering är alltid att utgå från den specifika byggnaden. Är det tegelfasaden, det branta takfallet, fönstrens indelning eller snickarglädjen som ger byggnaden sin karaktär? Vill man gå djupare kan man leta efter historiska foton för att se hur byggnaden sett ut tidigare, skrapa fram äldre färglager eller läsa på om vad som är typiskt för arkitekturen från tiden då huset byggdes.

Några tips

• Lär känna byggnaden. Analysera karaktärsdragen, ta reda på vad som är värdefullt och utgå sen från det vid ändringar.
• Använd i första hand material och metoder som utgår från byggnadens karaktär och tiden då huset uppfördes.
• Spara och restaurera hellre än att byta ut. Måna om ursprungliga detaljer, kulörer och material.
• Ställ krav på hantverkares kunskaper om byggnadsvård och erfarenhet av de tekniker och material som krävs för uppdraget.
• Ha inte för bråttom att byta ut fungerande material. Ta dig tid att analysera orsaken och jämför sedan olika alternativ.
• Tänk på att andra saker än själva huset har betydelse för upplevelsen och för det kulturhistoriska värdet. Markbeläggning, verandor och uthus, trädgård och grönska, staket och grindar med mera. Kan man skapa en helhet med huset och omgivningen så brukar resultatet bli bra.
• Dokumentera det du gör med huset och spara husets handlingar.

Källor

Värmlands Museums topografiska arkiv

VÄRMLANDS
MUSEUM